

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Oglasi se računajo po tarifi v petih; za... Tečaj XX.

„EDINOST“ izhaja po triraznem tednu v šestih izdajah... Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah...

Častitim našim gg. naročnikom!

Bliža se drugo četrletje, a vseh naših 44. gg. naročnikov še ni ponovila naročbe za prvo četrletje. Prosimo jih torej, da to v kratkem storijo...

Upravništvo.

Piranski izgredi pred sodiščem.

V minolem tednu stali so piranski izgredniki pred deželnim sodiščem tržaškim, da prejmejo zasluženo kazen. In pripoznati moramo, da je piranske zlikovce zadela kazenski zakon z vso svojo ostrino...

Odgovor na to imenitno vprašanje je kar najbolje posneti iz izbornega govora javnega tožitelja, g. državnega pravdnika namestnika Chersicha. Sploh se nam je videla ta kazenska razprava nekak panorama. V bengaličnem svitu razprostirala se je pred našimi očmi pusta ravan istrskih odnošajev...

Umestno je, da se nekoliko pomudimo pri raznih momentih iz izbornega govora g. javnega tožitelja.

„Taki ljudje — vskliknil je govornik — niso vredni, da bi se borili za plemenito narodno čuvsvo. Tatovom ne gre taka čast!“ In na drugem mestu: „Tu ima zopet prav pregovor, ki pravi: Smetje plava na...“

PODLISTEK.

Zlatarjevo zlato.

Zgodovinska pripoved XVI. veka. Spisal A. Šena.

Včasi ozrla se je na Doro in jej pogladila razpletene lase. In starka počela je sama sebe karati.

„A kje mi je neumna glava bila? Zakaj sem slušala kuma in povedla s seboj Doro, kjer je bilo toliko ljudi? Joj, ko jo je gnječa odtrgala od mene — mojo ljubljeno, ko je padla pred konja, tu je stisnola starka oči, — „kako da mi je srce bilo pod kopitom! Ne, tega straha ne bi htela več pretpeti ni za banove dvore ne. Ali hvala Bogu, da je saj tako, da je Bogorodica poslala svojega krilateca, kajti smrtan človek to ni. Da le Dora vstane! Zaobljubila sem...“

površja. To sem omenil radi tega, da ne bi se zahtevalo, da se ti ljudje obsodijo zaradi političskih pogreškov, ampak obsodi naj se jih izključno le zaradi navedenih hudodelstev. Nikdar naj se ne reče, da so taki ljudje vredni venca političskih mučenicov!... Te besede javnega tožitelja so jasno zrcalo, v katerem nam odsvitajo vzroki in postanek piranskega npora proti naredbam vlade in proti pravici. Te izjave javnega tožitelja nam povedo več, nego bi mogli mi povedati v celi vrsti najkorenitejših člankov. Tu smo čuli iz kompetentnih ust, da stoji pred sodiščem navadni zločinec, ki so pripravljani za vsako delo, ali onih političskih zločincev, kiso najeli te navadne zločince, je pogrešal državnega pravdnika namestnik, g. Chersich, kakor smo jih pogrešali tudi mi in z nami vred vsi pravicojubni ljudje. Gosp. javni tožitelj je rekel namreč na drugem mestu nekako tako-le: Siromaki so — obtoženci namreč —, toda siromakični ljudje se ne ganejo, akoli jih ne podpirajo drugi. In ravno te ljudi zavleli so drugi. Le drugi ljudje so jih zavleli do vandaličnih činov, opisanih v obtožnici. Te obtožence imamo, dočim so moralni provzročitelji ostali skriti in kolikor je bila vestna preiskava, jih vendar nismo mogli najti. Kakor svitel solnični žarek, prerinši se skozi črne oblake, tako nam je ta izjava javnega tožitelja osvetlila isterske razmere. Na te besede se bodedo mogli sklicevati vsikdar, ko bodo hoteli naši nasprotniki olepšavati in opravilevati svoja narodna in političska nasilstva s takimi imenovanji „narodno voljo“ laškega ljudstva. Saj nam je razprava proti piranskim izgrednikom pokazala na neovržen način, kako je bilo tisto ljudstvo, ki je razgrajalo po piranskih ulicah proti naredbi pravosodnega ministerstva o dvojezičnih napisih. Razzallini bi menda primorske Italijane, ako bi jih hoteli identifikovati s takimi ljudmi. Kako so isterski laški kolovodje po svojih italijanskih, kakor tudi zidovskih dunajskih glasilih grozili se strašno „ogorčenostjo“ laškega ljudstva? In kaj vidimo sedaj? Vidimo, da se je to razsajajoče „ljudstvo“ nabiralo — do male izjeme — iz vrst zločincev po poklicu, pripravljenih za vsako delo proti dobremu plačilu. Vladni krogi na Dunaju so se lahko uverili sedaj — ako so hoteli —, da vse tiste „manifestacije uždane narodne volje italijanske“ niso nič drugega, nego zgolj umetno delo poznanih hegemonov pripomočjo navadnih lačnih zločincev. Hvaležni moramo biti gosp. javnemu tožitelju, da se je spomnil velepomembnih besed župana piranskega: „Piran je jedna sama obitelj in nikdar se ne dozna ničesar...“

jo remetski materi božjej. Pa pojdeve izpolnit obljubo Samo da vstane. „Kuma! Draga kuma!“ pregovorila je slabim glasom Dora. „Kaj je, duša?“ „Vode, kuma!“ „A kako ti je, dušica?“ vprašala je starka in primaknola kupo k Dorinim ustnicam. „Ne vem ni sama ne, kuma! Zlo in dobro mi je! Obvezlo me je. Nekaj me v grlu stiska, a taknem li se česa, zazebe me pri srci. Glava mi gori — na, potipaj — gori kakor živi ogenj — a srce hoče mi skočiti iz neder. Ali če zaprem oči, ah, kuma draga, ljubko mi je in mlo kakor da me žibljó krilateci božji, mirno se mi pretaka po žilah topla krveca — mirno, lahko, lehkice bije mi srce, a skozi san smije mi se obraz...“

pozitivnega! Kdo ne občuti cinizma, ki zveni iz teh besed? Mar ni to očitno roganje oblastim: le preiskujite, kolikor hočete, vendar ne izveste ničesar! Taka je lojalnost isterskih prvakov! Do take smelosti se morejo povspeti le ljudje, ki menijo v svoji razbrzdanosti, da stojé izven zakona. Taki so torej oni, koje nam v jednomer predstavljajo kot kulturni živelj dežele Primorske! In uprav v tem pogledu je bilo zanimivo zaslišavanje prič. Vse priče, ne stoječe v državni službi, so pričale tako, da so se svojimi izjavami podkrepile cinične in samozavestne besede župana piranskega. Priči kanonika Maraspin in Fonda izjavila sta se skrajno rezervirano; Ivan Viejzollni ni povedal nič važnega; priča cerkovnik Marko Ruzzier ni znal, kdo je bil plat zvona; in slednjič, mestni stražar Bonifazij Ruzzier — zapomnite si: mestni stražar v takem malem gnezdu, kakoršno je Piran! — se ni spominjal na ničesar!!! Vsi ti niso vedeli, ni kdo je kričal ni kaj se je kričalo. Sedaj pa primerjajmo, kako so izpovedale one priče, ki ne pripadajo „piranski rodbini“! Pred vsem pridita na vrsto c. in kr. častnika, torej verodostojni in klasični prič. Stotnik Fran Jary in poročnik Viktor List potrdila sta odločno, da je množica upila: „Viva l'Italia!“ „Abbasso l'Austria!“ „Fora iščavi!“ „Fora i militari!“ „Abbasso le armi!“ Vseh teh vsklikov niso čule priče iz „obitelj piranske“! Ali čuli so jih c. in kr. častniki — in tem gre brezpogojna vera. Po teh vsklikih lahko sodi njegova ekscelenca gosp. grof Fran Coronini, kakli ljudje se mu obešajo na frak! Po teh vsklikih lahko sodi ves svet, kake vrste avstrijski podaniki so ti piranski izgredniki, kojim na ljubo naj bi se tlačil — tako zahtevajo laško- in nemško-zidovska gospóda — lojalni slovenski živelj, brezpogojno zvest državni ideji in nje Najvišjemu predstavitelju; kojim na ljubo naj bi v Istri ne veljali avstrijski temeljni zakoni!

Poleg obeh častnikov čuli ste tudi pričú okrajni glavar dr. Hochegger in konceptist dr. Karminski, kako so vpili „Alla larga!“ „Abbasso le tabelle ščave!“ „No volem o militari!“ kakor so tudi vsi orožniki in finančni stražniki izjavili popolnoma v zmislu obtožbe. O vsem tem niso ničesar čule priče iz „piranske obitelji!“ Menimo pa, da ne treba mnogo razmišljati, komu gre več vere: ali piranski obitelji, ali c. in kr. častnikom in drugim c. kr. služabnikom. C. in kr. častnika povedala sta vso resnico o piranskih izgredih in njiju izpovedbe so pravcati relief na sliki istrskih odnošajev, kakor nam je je podala razprava proti izgrednikom piranskim. In nujno potrebno je, da si gospóda na Dunaju dobro ogledajo to sliko.

Težko zaječala je bleđa deklica, strastno objela Magdo in reka vrelih solz vlila se je na starkine prsi. „Bog mi pomagaj, kuma! Jaz se zblaznim.“ Starka je vmolknola. Debele solze kapale so jej niz lice. Tresečoj rokoj pogladila je Doro ter jo poijubila na čelo. „Umiri se, dete, vročica je.“ Dá, vročica, ki vsakdo nas vsaj enkrat v svojem življenji občuti — lju be z e n. IV. Staro kraljevsko mesto Zagreb, ali kakor so ga nazivali sami meščani: „Slobodni, plemeniti varoš zagrebski na gričkih goricah,“ — bil je v šestnajstem veku posve drugačnega lica, nego li za poznejših vekov. Zagreb bil je trdnjava, da, celo v Zagrebu — kakor se nam kaže dan danes — bilo

je več trdnjav. Pod kraljevsko mesto spadala je vsa zemlja mej potokoma Črnomerem in Medvedicom, a sredi tega zemljišča dvigala se je prednja straža gore zagrebske plodna in široka, hrib imenom Grič. Na tem brdu stal je ovenčan močnimi zidovi — stari Zagreb ali „gornji varoš“, pravo bivališče grških meščanov. Pod Gričem t. j. v poznejšem doljnem mestu gotovo niti hiš ni bilo — temveč vse polje, vrti in gmovje. Jedino krog župne cerkve sv. Margareté stala je naselbina ulice, vasića nekoliko revnih drvarjev. Tudi poznejši trg Tridesetnički ali „Harmica“, kjer so običavali sežigati čarovnice, ni bil nego močvirna ledina. Samo ob potoku Manduševcu belilo se je nekoliko zidanih hiš, znanih v starih dobah pod imenom: „Nemška vas.“ (Dalje prih.)

Politiške vesti.

O vprašanju gledé novega predsednika c. kr. okrožnemu sodišču v Celju razpravljali so dosedaj nemški listi na dolgo in široko ter stavili kot prvi postulat pri tem, da mora biti naslednik Heinricher-Gertscherja mož njihovega mišljenja. Mi upamo pa, da bode imenovan predsednikom mož, ki boče le sodnik v uradu in tudi izven urada, tako, da bodo vse stranke imele zaupanje do njega. Nadejamo se, da bode novi predsednik mož, ki ne bode vsposobnjal že itak prekomerno agresivno celjsko nemško stranko; s kratka: da bode mož, čegar postopanje bode upivalo na to, da se nasprotja med strankami ne poostre, ampak ublaže; mož, ki bode deloval na pomirjenje strank in na mir med narodoma.

Javna tajnost v Celju je, da so baje namenjeni za to mesto, ali da se pred vsem za to potegujejo 3 višesodni svétniki; gg. Ullepitsch, Suppantšitsch in Ledenigg. Je-li kaj resnice na tem, ne vemo. Pa dvomimo zelo, ali je kateri teh pravi mož za to mesto.

Ullepitsch ne sodi na tako mesto že radi svojih družinskih razmer. Poteguje se za to mesto tudi višesodni svétnik Suppantšitsch, a mi mislimo, da ga spomini na Postojno ne priporočajo za tako vzvišeno mesto. Tretji v terni bi pa rad bil višesodni svétnik Ledenigg, ki je neki „posebno več“ slovenskemu jeziku.

Ako so res to v prvi vrsti poklicani kompetenti za to mesto, moramo pač reči, da to niso pravi, in da z imenovanjem jednega teh ne bode pomagano, ne namena avstrijske vlade, še manj pa pravosodstvu in ljudstvu.

Volilna preosnova. Z Dunaja poročajo, da je v večerajšnji seji pododseka za volilno preosnovo prišlo do sporazumljenja gledé nekaterih točec. Nadejajo se, da bode mogel pododsek v kratkem predložiti odseku načrt za preosnovo, obsezajoč konkretne predloge. Govori se tudi, da je grof Hobenwart slednjič pritrdil osnutju pete kurije. (Mi smo naglašali že opetovane, da bi osnutju pete kurije, v katero bi hoteli stlačiti male davkoplačevalce in industrialne delavce, ne bi mogli pritrđiti pod nikako ceno. Ured.)

Potovanje carske dvojice ruske. „Kölnische Volkszeitung“ javlja, kakor pravi, iz verodostojnega vira, da v bodočem mesecu maju ruska carska dvojica nastopi potovanje v Berlin in v Pariz, na povratku pa da se ustavi na Dunaju. Ta nakana da se skoro prijavi nemškemu, francoskemu in avstrijskemu ministerstvu z vprašanjem, da-li jim je po volji ta obisk. V slučaju ugodnega odgovora, zaprično se takoj pogajanja v določitev vseh podrobnosti.

Angleška kraljica Viktorija je odpotovala večeraj v Nizzo.

Kitajsko-japonska vojna. Londonska „Central News of Germany“ javljajo iz Shan-

je več trdnjav. Pod kraljevsko mesto spadala je vsa zemlja mej potokoma Črnomerem in Medvedicom, a sredi tega zemljišča dvigala se je prednja straža gore zagrebske plodna in široka, hrib imenom Grič. Na tem brdu stal je ovenčan močnimi zidovi — stari Zagreb ali „gornji varoš“, pravo bivališče grških meščanov. Pod Gričem t. j. v poznejšem doljnem mestu gotovo niti hiš ni bilo — temveč vse polje, vrti in gmovje. Jedino krog župne cerkve sv. Margareté stala je naselbina ulice, vasića nekoliko revnih drvarjev. Tudi poznejši trg Tridesetnički ali „Harmica“, kjer so običavali sežigati čarovnice, ni bil nego močvirna ledina. Samo ob potoku Manduševcu belilo se je nekoliko zidanih hiš, znanih v starih dobah pod imenom: „Nemška vas.“ (Dalje prih.)

